TÓTH CSABA

VASVÁR ÉS A HEGYHÁT A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN

2. rész

1978-ban a Vasvári Művelődési Ház elindította a „Hegyhát a képző és iparművészetben” című, évi rendszerességgel megrendezett kiállítássorozatot, amelyen profi és nem hivatásos képzőművészek egyaránt részt vehettek.[1] Ez kicsit felpezsdítette a képzőművészeti életet, több Vas megyei művész is rendszeresen szerepelt ezeken a kiállításokon, többek közt Káldy Lajos, Vörös Ferenc (1931–2019) és Marosits József (1950–2018). Műveik közt egyaránt előfordultak vasvári és hegyháti témák is.

A rendszerváltás után, az 1990-es évek közepén, e sorok írója a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola hallgatóinak Vasváron rendezte meg a kötelező művésztelepét. A Vasvári Művelődési Ház a következő években meghívta Bakó László (1949–2018) és Koller László (*1977) szobrászművészeket, valamint Mészáros Szabolcs (*1975) festőművészt, akik a városban dolgoztak, festettek, szobrászkodtak. Ezt az első alkalmi művésztelepet Pogács Mónika, a Művelődési Ház munkatársa szervezte. Mészáros Szabolcs ezen felbuzdulva a következő években rendszeresen visszatért Vasvárra és a domonkos rendház középkori, lőréses ablakairól egy egyedülálló képsorozatot készített.

Mészáros Szabolcsnak a Képzőművészeti Főiskolán Károlyi Zsigmond volt a mestere, aki támogatta az ő figurális elképzeléseit, sőt tulajdonképpen a Károlyi osztályból nőtt ki később a Sensaria néven ismertté váló művészcsoport, akikkel Mészáros Szabolcs több alkalommal is kiállított. Szemléletükben sok a közös nevező, ezek közül is első helyen van a figuratívitás, második helyen pedig a hazai és az európai festészet avantgárd előtti hagyományainak a továbbéltetése.[2]

Mészáros Szabolcs ebben a vasvári képsorozatában minimalista módon annyira leszűkíti a bélletes ablakok motívumaira a kompozíciót, hogy azok szinte mágikus erővel idézik meg a város középkori múltját, jelentőségét. Ez az erőtér maga az ablak, ami a figurális művészetben Leon Battista Alberti (1404–1472) óta a világra való kitekintést jelentette. Ez egy olyan szellemi koncentrációval végig vitt projekt, amivel ritkán találkozunk a hazai kortársművészetben.[3]

1 A Hegyháti képző- és iparművészeti kiállítások egészen 2010-ig lettek megrendezve, tulajdonképpen 2014-től ebből formálódott át a Vasvári Alkotótábor.

2 A figuratívitás, a figurális művészet valójában ábrázoló művészet. A nonfiguratív művészet pedig nem ábrázoló művészet, ami elveti a kép nyelvi, gondolati gyökerét, így a képrombolásban fogant.

3 Mészáros Szabolcs fotói.

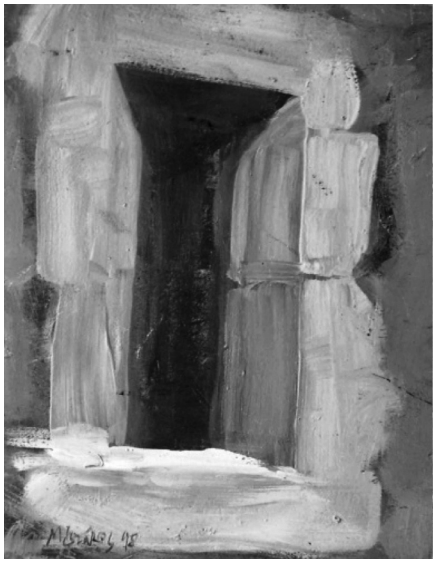

1–2. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablakok, 1998

3. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablak, 1998; 4. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablak, 2000

5–6. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablakok, 2000

7. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablak, 2001; 8. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablak, 2002

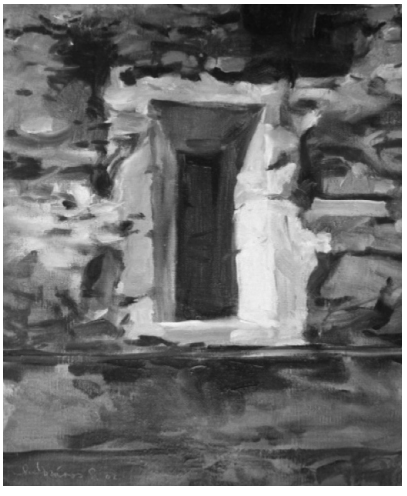

9. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablak, 2002; 10. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablak, 2003

11–12. kép - Mészáros Szabolcs: Vasvári ablakok, 2003

Mészáros Szabolcs vasvári munkássága kapcsán a város egy csapásra a kortárs festészeti problematika hatókörébe került, ahonnét szükségszerű volt a továbblépés. Rainer Ágota, a Nagy Gáspár Kulturális Központ munkatársa 2010-ben „Káosz" címmel szervezett egy művésztelepet a városban, de az itt született munkák nem kapcsolódtak szorosan tanulmányunk témájához.

Ezekben az években a Vasvári Alkotóbor 2014. évi zászlóbontásáig Bodor Miklós (1925–2010) festőművésznek és Varga Bernadett (*1963) iparművésznek ismert egy–egy vasvári tematikájú munkája, mindkettő a Szentkúti kápolnát ábrázolja, érzékeltetve azt, hogy a kommunizmus évtizedeiben elfojtott vasvári zarándoklatok iránt ismét megnőtt az érdeklődés.

Bodor Miklós képén az égben lebegő Szentkúti kápolna alatt egy várospanorámát látunk, amelyet Soproni Horváth József után ő örökít meg újra. Az alföldi származású Bodor Miklós 1991-ben telepedett le Káldon, így váltak számára egyre fontosabbá a hegyháti témák, különösen a Jeli arborétum, annak is a legszebb májusi időszaka, amire e tanulmányban még később visszatérünk.[4]

Varga Bernadettnek az Iparművészeti Főiskolán a Vas megyei születésű Fóth Ernő volt a mestere, aki a festői szemléletet adta át tanítványainak. Varga Bernadett 2014-ben a Képzőművészeti Egyetemen képzőművész tanár diplomát is szerzett.[5]

A szombathelyi Csonka Ernő (*1921) festőművész inkább a város másik, idegenforgalmi arcát ragadta meg, amikor a vasvári tóról készített olajfestményt. A Vas megyei természetelvű festők közül az ő tájképfestészete kapcsolódik leginkább a műfaj európai hagyományaihoz.[6] Ars poeticája ebből a gyökérzetből ered: „*A festőművészet nyelvét a természet tárgyainak képei szolgáltatják. A képzőművészet elnevezés világosan fejezi ki e tényt*."[7] A természetalapú festés lényegi indíttatását azonban Kenneth Clark fogalmazza meg Leonardo könyvében: a festő úgy tudja „*Istenhez hasonló szerepét*" betölteni, ha a „*látható világot*" újrateremti képén.[8]

Az eddigiektől eltérő új művésztelep-kezdeményezés, Vasvári Alkotótábor címmel, tehát 2014 nyarán indult. Ezt Gergye Rezső, a Nagy Gáspár Kulturális Központ igazgatója indítványozta, és Kovács Tilda polgármesterasszony, a szomszédos Oszkón élő Nádler László (*1945) festőművészt bízta meg annak vezetésével, aki korábban már Oszkón szervezett művésztelepet.[9]

Az első Vasvári Alkotótáborokban részben az Oszkói Alkotótábor részvevői dolgoztak. Mindkét művésztelep talán legkiemelkedőbb alkotója a csornai Szilágyi Jéger Teréz (*1967), aki a Nyugat-magyarországi Egyetemen szerzett történelem-, majd rajz szakos tanári diplomát. Később a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán, végül a Magyar Képzőművészeti Egyetemen újabb diplomát kapott.

4 Halmosi Tamás fotója.
5 Varga Bernadett fotója.
6 Lakosi Teréz fotója.
7 A vasi kötődésű festőművész fogalmazza meg ezt az axiómát könyvében. *Csebi Pogány István:* Rembrandt. Bp., 1940. 62. p. Mindketten tagja voltak a 2. világháború előtt a Szent Márton Céhnek.
8 *Clark, Kenneth:* Leonardo da Vinci. Ford. Molnár Magda. Bp., 1982. 39. p. Goethe úgy vélte: „*Nem tudunk másmilyen világról, csak amilyen az emberre vonatkozik.*" *Nagy Endre*: Fülep Lajos művészetfilozófiája, 1923–1944. Tanulmány. Bp., 1991. 30. p. (Z-füzetek; 15.). Ennek a látható és emberre vonatkoztatott világ újrateremtésének fordított hátat az absztrakt művészet, majd veszítette el a közönséggel a közös hangot.
9 Nádler László 1991-ben Budapestről költözött Oszkóra, ahol 2013-ban szervezte meg az első alkotótábort. Az oszkói és a vasvári alkotótábor résztvevői között az első időkben sok átfedést találhatunk. Az alkotótáborról még: hthttps://vasvaralkototabor.iwk.hu/tps://vasvaralkototabor.iwk.hu/ (Megtekintve: 2020. november 20.)

13. kép - Bodor Miklós: Szentkúti kápolna golgotavirággal, 2000;
14. kép - Varga Bernadett: Szentkúti kápolna, 2011

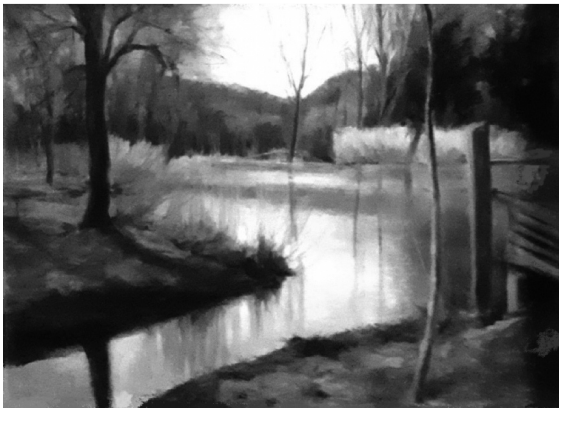

15. kép - Csonka Ernő: Vasvári tó, 2014;
16. kép - Nádler László: Vasvári tó, 2017

Szilágyi Jéger Teréz így egyaránt otthonosan mozog a hagyományos és a kortárs képalkotási látásmódokban. Az utóbbi években rendszeresen a Gyulai Nyári Művésztelepen is dolgozik, hagyományos látványelvű képeket hozva létre. A Vasvári Alkotótáborban, az első időszakban plein air jellegű pasztelleket készített, míg az utóbbi években egyrészt a város urbánus motívumait kereste, másrészt a domonkos rendház és templombelső atmoszférikus fényjelenségei érdekelték. A vasvári sáncról készült festménye egy mai, 21. századi impresszionista mű.

Városképein a színes megvilágítás, a színes reklámfények válnak főszereplővé. Az 1970-es éveken Szkok Iván festőművészt is a színes fények érdekelték, és nem sokkal halála előtt, a Párizsban élő Csernus Tibornak is ez inspirálta utolsó festményciklusát. Szilágyi Jéger Teréznek az alkotótábor első évében készült „Ferenczy Károly emlékére" című képsorozata viszont egy újabb kapcsolódási pont Nagybánya és Vasvár között, hisz Ferenczy Károly hatott legjobban a nagybányai művésztelepre.[10]

A délvidéki Salamon Árpád (*1930) ma Szlovéniában él, rendkívül gazdag és sokoldalú képzőművészeti eszköztárral rendelkezik, egyaránt otthonosan mozog a grafika és a festészet területén, azonban minden munkáján tetten érhető sajátos dekorativitása. A Vasvár környéki dombokról is egy ilyen látványos, dekoratív festményt készített.

A kapuvári Czanik Ferenc (*1955) első diplomáját az Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán szerezte, majd 2000-ben a Magyar Iparművészeti Egyetemen immár egyetemi tanári diplomát kapott. A Vasvári Alkotótábor egyik legsokoldalúbb, legizgalmasabb személyisége, évről évre visszatérő képzőművésze. Egyaránt otthon van a látványelvű festészetben, a fotóalapú újfigurális festészetben és egy harmadik típusú képalkotás is jellemző rá, amikor madártávlatból, drónfelvételek alapján láttatja a várost, ami egy sajátosan nehéz perspektivikus kihívás, amelyet nagyszerűen old meg.[11]

A Vasvári házak akvarellje hihetetlenül pontosan adja vissza a település fekvésének földrajzi helyzetét, szépségét, ahogy a temetődombról nyíló kilátás a messzeségbe viszi a tekintetet, nyugati irányba a Kőszegi hegyig.

Az újfigurális életképei kicsit rokoníthatók a Sensaria csoport szemléletéhez kapcsolódó székesfehérvári Szolnoki Szabolcs városi témájú zsánerképeihez, az utcai járókelők látszólag véletlenszerű csoportjaihoz, kompozícióihoz. Mindkettőjüknél már a fényképezőgép tudatos festői kompozíciót örökít meg. Czanik Ferenc Vasvárt szinte egy nagyvárosként ábrázolja, egy turisták által felkapott idegenforgalmi vonzású településnek. A 2020-ban készített Panorámaképe rímel az 1914. évi Soproni Horváth József festményre, kevésbé kidolgozott, sokkal inkább a cézanne-i képszerkesztés érvényesül rajta, a házak, háztetők kubisztikus formáiból építkezik a festmény.[12]

Az érdi Benkóczy Péter (*1945) is alapítónak számít a Vasvári Alkotótáborban. Az első festészeti stúdiumokat a Bernáth növendék Győrffy Pétertől kapta, aki megszállott híve volt a plein air festészet hazai hagyományainak, a Gyulai Nyári Művésztelepen is sokat dolgozott. Benkóczy Péternek később a Vas megyei gyökerekkel rendelkező Vargha László festőművész fejlesztette tovább tájképszemléletét. Valójában azonban, a Vasváron is dolgozó, debreceni Gonda Zoltánt és a balatonszemesi Pósa Edét tekinti mesterének. Benkóczy Péter Vasváron látványelvű pasztellképeket készített.[13]

10 Szilágyi Jéger Teréz fotói.
11 2014-ben készült egy közel 10 perces film Vasvárról, drónfelvételek alapján. http://www.frisss.hu/tv/igy-nezki-egy-igazi-legitura-vasvar-felett- (Megtekintve: 2020. november 20.)
12 Halmosi Tamás és Czanik Ferenc fotói.
13 Halmosi Tamás fotója.

17. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Vasvári este, 2014;
18. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Lámpás I. Ferenczy Károly emlékére, 2014

19. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Lámpás II. Ferenczy Károly emlékére, 2014;
20. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Érkezés, a Domonkos-rendi templom, 2015

21. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Vasvár, római sánc, 2015;
22. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Hajlék, Faluvég Vasvárnál, 2016

23. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Akkor és ott, 2018;
24. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Kapu XIII., 2019

25. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Kapu XIV., 2019;
26. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Vasvár vize I., 2019

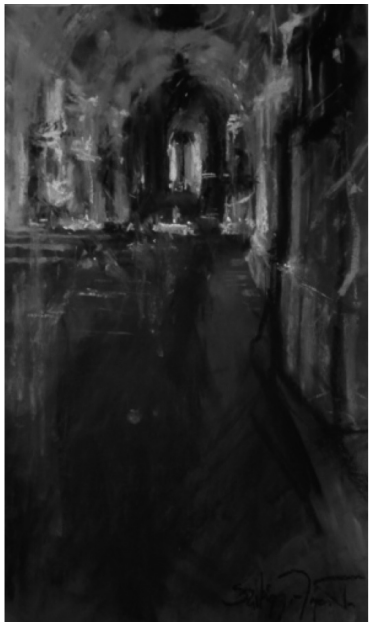

25. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Kapu XIV., 2019;
26. kép - Szilágyi Jéger Teréz: Vasvár vize I., 2019

29. kép - Czanik Ferenc: Vasvári utca, 2014; 30. kép - Czanik Ferenc: Esti séta, 2016

31. kép - Czanik Ferenc: Tavirózsák I., 2017; 32. kép - Czanik Ferenc: Kávézók, 2017

33. kép - Czanik Ferenc: Vasvári rétes fesztivál, 2017;
34. kép - Czanik Ferenc: Vasvár, fesztivál, 2018

35. kép - Czanik Ferenc: Vasvár, Reggeli várakozás, 2018; 36. kép - Czanik Ferenc: Vasvár, 2019

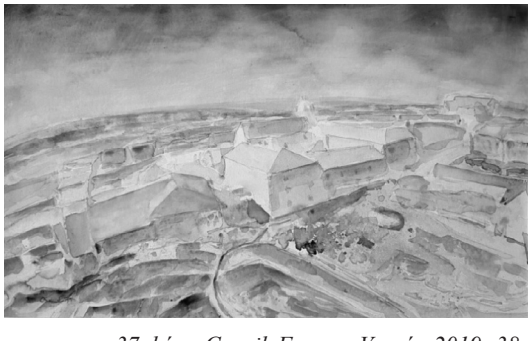
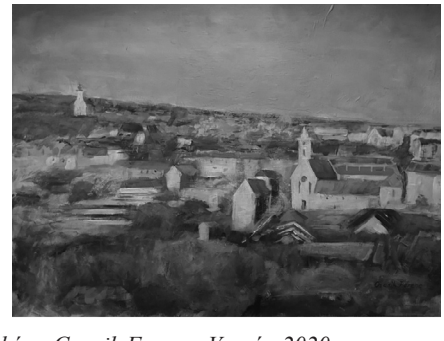

37. kép - Czanik Ferenc: Vasvár, 2019; 38. kép - Czanik Ferenc: Vasvár, 2020

Murányi Teréz (*1976) a Szegedi Tudományegyetemen szerzett könyvtár–informatika szakos diplomát 2009-ben, majd ezt követően fordult a képzőművészet felé, Nagy Károly festőművészt tekinti első mesterének. 2012-ben elvégezte a Szegedi Szépmíves Céh Művészeti Szabadiskoláját. Itt többek közöttt Bányai Béla, Gonda Zoltán és Novák Attila tanították. A vasvári főtérről készített madártávlati képén a városközpontot szinte álomszerűen idézi meg, ezt pedig a horizont megemelésével éri el, ettől emelkedik fel a képe az égi régiókba. A festmény a rózsaszínek, narancsok, vörösek és a kékek – alapvetően pasztellszínek – különleges, vibráló kontrasztjára és harmóniájára épül, szinte olyan, mint egy középkorba visszavágyó Gulácsy kép. A Vasvári Kilátóról készült festménye pedig hiteles valóságtartama ellenére is szürreális hatást kelt, ugyanakkor szinte Bernáth Aurél színvilágát idézi meg.[14]

A Keszthelyen élő Németh Idának (*1970) első mestere a Soproni Óvónőképző Főiskolán Giczy János festőművész volt. Majd a Szombathelyen Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán szerzett újabb, immár rajz szakos tanári diplomát. 1993-ban a szerző által vezetett Egyházashetyei Művésztelepen dolgozott, ahol a Ság hegyről készített plein air munkákat. Később kerámiával foglalkozott, majd döntő hatással volt rá Pósa Ede festőművész, akinek pasztellkurzusán 2013-ban és 2014-ben is részt vett. 2018-tól az Alsópáhoki Művésztelep vezetője, 2019-ben meghívták a végső Ágoston vezette Felsőbányai Művésztelepre.

Németh Ida nagyon expresszíven kezeli a pasztellt, gyakran egészen vad festői gesztusokkal él, ugyanakkor néhol finom, leheletszerű részeket is hagy a képfelületen, ami így mindig az élet illúzióját kelti. Általában nagyon sziporkázó és energikus az előadásmódja, szinte örömfestészetnek is lehet azt tekinteni. Tájképeinek képszemlélete tradicionális-, plein air jellegű, mégis újszerű és egyéni a látásmódja. Ő is, mint a legtöbb a Vasvári Alkotótáborban dolgozó művész, fotót használ előképül, tehát a látványalapú képeket is műteremben készíti el. Festményei így posztimpresszionista fotóadaptációk. Azonban már a fényképeket is abszolút képszerűen komponálja meg, azokon így később már nem kell változtatnia.[15]

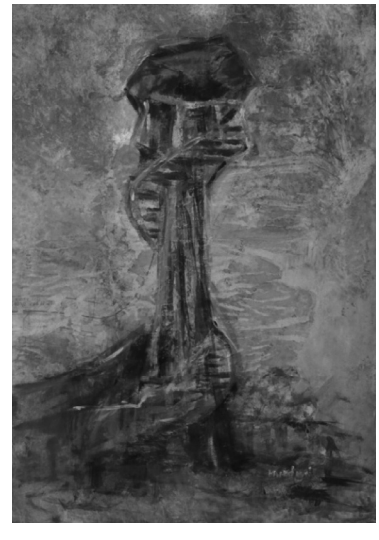

39. kép - Benkóczy Péter: Vasvári tó, 2015;
40. kép - Murányi Teréz: Vasvári kilátó, 2016

14 Murányi Teréz fotója.
15 Németh Ida fotói.

41. kép - Murányi Teréz: Vasvár, 2016; 42. kép - Németh Ida: Vasvár, 2016

43. kép - Németh Ida: Vasvári kápolna, 2018; 44. kép - Németh Ida: Vasváron, 2018

45. kép - Németh Ida: Vasvári utca, 2018;
46. kép - Németh Ida: Hazafelé, a szabad színpad mellett, 2018

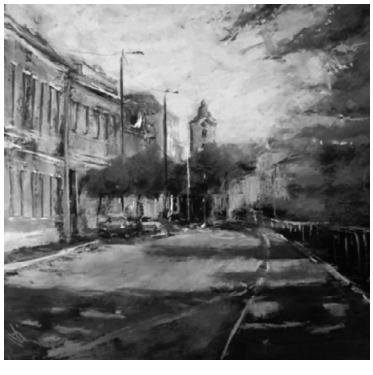

47. kép - Németh Ida: Vasváron, 2019; 48. kép - Németh Ida: Vasvár, 2019

49. kép - Németh Ida: Vasvár erdei útja, 2019;
50. kép - Németh Ida: Elhagyatva, Vasvár, 2019

51. kép - Németh Ida: Vasvári tó, 2019; 52. kép - Németh Ida: Alkotmány utca, 2020

Mészáros Szabolcs: Vasvári ablakok, 1998

Czanik Ferenc: Vasvári házak, 2016

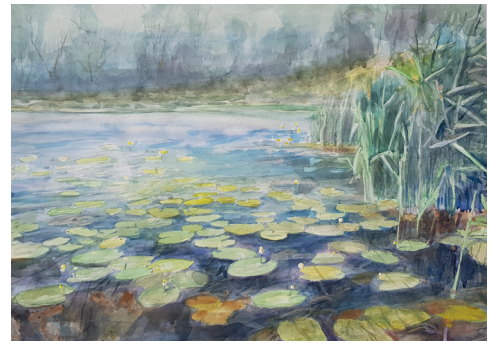

Czanik Ferenc: Tavirózsák II., 2017

Németh Ida: A Békeház felé, 2016

Salamon Árpád: Vasvári dombok, 2014

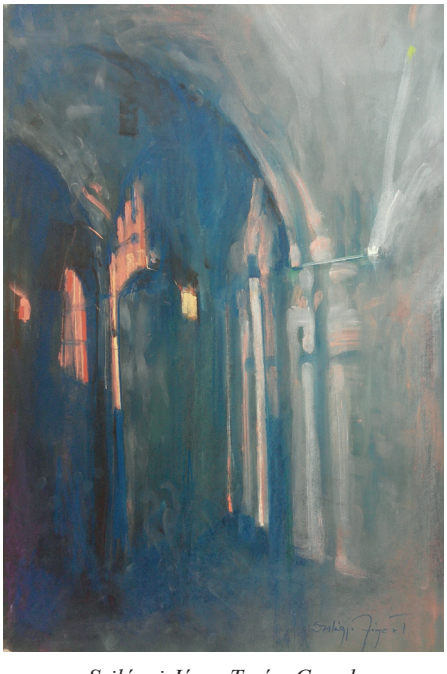

Szilágyi Jéger Teréz: Csend, Domonkos-rendház, 2018

Szilágyi Jéger Teréz: Kapu XII., 2019

53. kép - Németh Ida: Templom felé, 2020

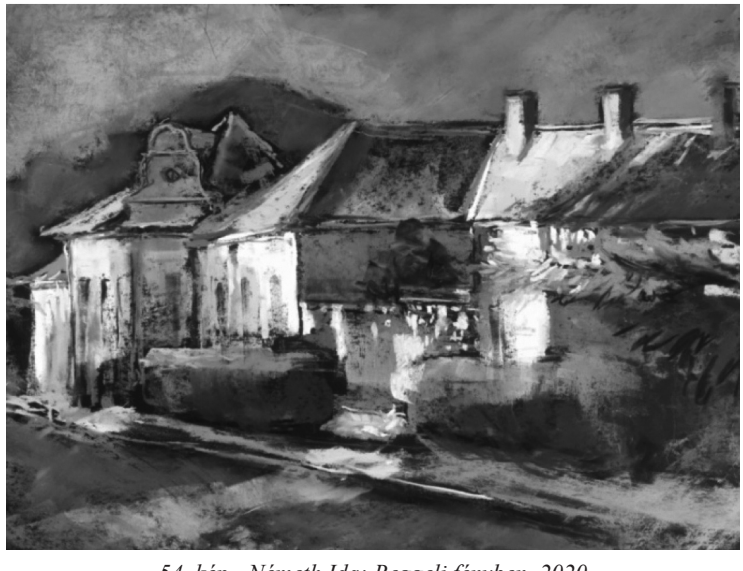

54. kép - Németh Ida: Reggeli fényben, 2020